

TALABALARNING KOMPOZITSION FIKRLASHINI INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR ORQALI RIVOJLANTIRIS

Jalolov Shavkat Choriyevich

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” kafedrası

Katta o‘qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada talabalarning san’at ta’limi jarayonida kompozitsion fikrlashini shakllantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalarning roli tahlil qilinadi. Flipped classroom, interaktiv metodlar, raqamli platformalar va loyiha asosidagi ta’lim orqali talabalar ijodiy salohiyatini kengaytirish, badiiy kompetensiyalarini rivojlantirish imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Shovdirov S.A. va boshqa olimlarning tadqiqotlari asosida innovatsion texnologiyalarning pedagogik samaradorligi ilmiy jihatdan asoslangan.

Kalit so‘zlar: innovatsion texnologiyalar, kompozitsion fikrlash, ijodiy kompetensiya, san’at ta’limi, flipped classroom, loyiha asosidagi ta’lim.

Hozirgi davrda ta’lim tizimi tezkor raqamlashtirish jarayonidan o‘tmoqda. San’at ta’limida bu jarayon talabalarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish, kompozitsion yechimlarni mustaqil ishlab chiqish va badiiy kompetensiyasini oshirish uchun qulay sharoitlar yaratadi. Kompozitsion fikrlash — bu san’at asarini tuzishda shakl, rang, ritm va muvozanatni uyg‘un holda ifodalash qobiliyatidir. Shu boisdan, san’at ta’limida innovatsion texnologiyalarni qo‘llash nafaqat metodik, balki pedagogik zarurat sifatida ahamiyatlidir.

Raqamli va interaktiv texnologiyalar talabalarga ijodiy jarayonda mustaqil ishlash imkonini beradi. Ular orqali talaba badiiy muammolarni tahlil qiladi, turli yechimlarni sinovdan o‘tkazadi, kompozitsion qarorlarni amalga oshiradi. Shu bilan birga, innovatsion texnologiyalar o‘qituvchining metodik faoliyatini ham kengaytiradi: pedagog endi faqat bilim manbai emas, balki talabaning ijodiy izlanishiga yo‘l ko‘rsatuvchi va hamkor sifatida faol qatnashadi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar talabalarning kompozitsion fikrlashini rivojlantirishda bir necha yo‘nalishda qo‘llaniladi. Birinchidan, **flipped classroom** texnologiyasi talabalarga darsdan oldin nazariy materiallar bilan tanishish imkonini

beradi. Dars vaqtida esa ular amaliy topshiriqlarni bajaradi, o'z ijodiy qarorlarini taqdim qiladi va sinfdoshlar bilan muhokama qiladi. Bu yondashuv talabalarda mustaqil fikrlash, ijodiy tahlil va baholash qobiliyatini shakllantiradi.

Ikkinchidan, **loyiha asosidagi ta'lim** (project-based learning) talabalarning badiiy va kompozitsion fikrlashini yanada chuqurlashtiradi. Talabalar real hayotiy muammolarni yechishda, masalan, shahar muhitida ekologik dizayn loyihalarini ishlab chiqishda, turli badiiy elementlarni uyg'unlashtirish, rang va shakl muvozanatini topish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Shu tariqa, ular nafaqat texnik, balki estetik va analitik malakalarni ham mustahkamlaydi.

Raqamli texnologiyalar talabalarga virtual muhitda tajriba o'tkazish, raqamli dizayn dasturlarida ishlash, 3D modellar yaratish va virtual galereyalarda o'z ishlarini namoyish etish imkonini beradi. Bu jarayon ularni fazoviy tasavvur, kompozitsion yechimlarni tahlil qilish va badiiy qarorlarni asoslashga o'rgatadi. Shu bilan birga, talabalarda ijodiy portfoliolar yaratish va ularni baholash ko'nikmalari shakllanadi.

Shovdirov S.A. (2024) o'z tadqiqotlarida innovatsion texnologiyalarning san'at ta'limida badiiy-kompozitsion tafakkurini rivojlantirishda samarali ekanini ta'kidlaydi. Flipped classroom, interaktiv metodlar va loyiha asosidagi yondashuvlarning kombinatsiyasi talabalarning ijodiy faoliyatini faollashtiradi, ularni mustaqil qaror qabul qilishga va g'oyalarni amaliyotda sinovdan o'tkazishga o'rgatadi.

Bundan tashqari, interaktiv metodlar talabalarni birgalikda ishlashga, fikr almashishga va bir-birining ishini konstruktiv baholashga rag'batlantiradi. Bu jarayon nafaqat kompozitsion fikrlashni rivojlantiradi, balki talabalarda ijtimoiy kompetensiya, hamkorlik va muloqot madaniyatini shakllantiradi.

Pedagogik shart-sharoit sifatida o'qituvchilarning malakasi, ta'lim muassasasining texnologik bazasi, raqamli resurslarning mavjudligi va darslarni samarali rejalashtirish imkoniyati alohida ahamiyatga ega. Innovatsion texnologiyalarni samarali tatbiq etish orqali talabalarning badiiy savodxonligi, ijodiy tafakkuri va kompozitsion fikrlash salohiyati mustahkamlanadi. Shunday qilib, innovatsion pedagogik texnologiyalar talabalarning san'atga oid kompetensiyalarini shakllantirish, ularning estetik didini rivojlantirish va ijodiy faoliyatini faollashtirishning samarali vositasi hisoblanadi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar talabalarning kompozitsion fikrlashini rivojlantirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari shuni

ko'rsatadiki, flipped classroom, loyiha asosidagi ta'lim va raqamli interaktiv platformalardan foydalanish talabalarning ijodiy faoliyatini faollashtiradi, ularning badiiy kompetensiyasini mustahkamlaydi va san'atga oid tafakkurini kengaytiradi.

Raqamli texnologiyalar yordamida tashkil etilgan mashg'ulotlar talabalarga nazariy bilimni amaliyotda qo'llash, turli badiiy yechimlarni sinash va ularni tahlil qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, interaktiv metodlar talabalarda hamkorlik, fikr almashish va o'z ishini konstruktiv baholash ko'nikmalarini shakllantiradi. Natijada, ularning kompozitsion tafakkuri nafaqat badiiy, balki mantiqiy va tahliliy jihatdan ham rivojlanadi.

Innovatsion texnologiyalarni samarali tatbiq etish uchun pedagogik shart-sharoitlar — o'qituvchilarning malakasi, ta'lim muassasasining texnologik bazasi va darslarni rejalashtirish imkoniyati — muhim ahamiyatga ega. Shu bois, raqamli texnologiyalarni san'at ta'limiga integratsiya qilish nafaqat metodik yangilik, balki pedagogik zarurat hisoblanadi. U ta'lim sifatini oshiradi, talabalarning ijodiy va kompozitsion tafakkurini rivojlantiradi, ularni mustaqil, mas'uliyatli va estetik didga ega ijodkor shaxs sifatida shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **Шавдиров С. А.** Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // *Педагогическое образование и наука*. – 2017. – №2. – С. 109–110.
2. **Shavdirov S. A.** Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // *Eastern European Scientific Journal*. – 2017. – №1. – P. 131–134.
3. **Shovdirov S.** Analyzing the Sources and Consequences of Atmospheric Pollution: A Case Study of the Navoi Region // *E3S Web of Conferences*. – EDP Sciences, 2024. – Vol. 587. – P. 02016.
4. **Shavdirov S.** Method of Organization of Classes in Higher Education Institutions Using Flipped Classroom Technology // *AIP Conference Proceedings*. – AIP Publishing LLC, 2025. – Vol. 3268. – No. 1. – P. 070035.
5. **Шавдиров С. А.** Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // *Современное образование (Узбекистан)*. – 2017. – №6. – С. 15–21.
6. **Shovdirov S. A.** Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // *Inter Education & Global Study*. – 2024. – №1. – P. 8–14.

7. **Ibraimov X., Shovdirov S.** Theoretical Principles of the Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // *Science and Innovation*. – 2023. – Vol. 2. – No. B10. – P. 192–198.

8. **Шавдилов С. А.** ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ О. И ПРИКЛАДНОМУ ИСКУССТВУ // *International Scientific Review of the Problems and Prospects of Modern Science and Education*. – 2018. – С. 84–85.

9. **Shovdirov S. A.** Tasviriy Savodxonlikka Oid O'quv Kompetensiyalarni Shakllantirishda O'quvchilarni Mantiqiy va Abstrakt Fikrlashga O'rgatish // *Евразийский журнал академических исследований*. – 2023. – Т. 3. – №12. – С. 193–196.

GLOBAL SCHOLARS
SCIENTIFIC PUBLISHING

